

Tyckt och tryckt

Under denna vinjett görs klipp och kommentarer

CHRISTINA OCH LARS-GÖRAN SUNDBERG

”Äktenskap med mjuka hjärtan”

DET ÄR NUMERA NÖDVÄNDIGT att påpeka att äktenskap är en livsvarig relation mellan en man och en kvinna. Det är emellertid inte heller riktigt så enkelt som att slå fast det. Det ska levas också. Det är en konst som det tar tid att lära sig. Det kan gå bättre efter tio eller tjugo års äktenskap, men för det finns ingen garanti. Få är de som anser sig fullärda i den äktenskapliga konsten. Det är i ”normalfallet” fråga om ett livsvarigt lärande. Var finner vi nyckeln till ett sådant lärande liv? Lärarna Christina och Lars-Göran Sundberg har i en artikel i tidskriften *Ingång* (nr 4/07) pekat på betydelsen av hur hjärtat är beskaffat. Vi kanske tycker att Jeremia tar i när han skriver att det mänskliga hjärtat är bedrägligare än allt annat, ”det är obotligt sjukt” (Jer. 17:9). Det kan kallas svartsyn, men hur det verkligen förhåller sig med hjärtat kan inte bedömas endast utifrån hur det ter sig soliga dagar. Den saken kommer tydligast till synes i svårare stunder. Sundbergs skriver:

”I lustfyllda tider eller stunder är det lätt att leva med varandra också som par och familj. Det är relativt lätt att vara sådan som man vill vara: vänlig, omtänksam, generös, kreativ, optimistisk, se möjligheter och så vidare. Då är det självklart att man ger och får tillbaka!

I nödens tider eller stunder, när man är fattig på närhet, har dåligt med pengar och saker går en emot, när det är stressigt och man är trött och dessutom kan känna att överenskommelser

och förväntningar inte tillmötesgår fullt ut – då är det svårt att vara sådan som man vill vara.”

I sådana tider kommer i nära relationer fram vad som finns i hjärtat – inte bara genom ord utan i handling. Men hur ska människans dubbelhet hanteras – å ena sidan hennes ljusa och goda förhoppningar om kärlek och gemenskap och å andra sidan de mörka sidorna? Sundbergs går tillbaka till urtanken med människans liv. Vi lever i ett universum med mål och mening. Det är tydligt redan av skapelsens struktur och ändamålsenlighet. Vad har Skaparen tänkt?

VAD VILL GUD MED VÅRA LIV?

”En kristen grundfråga är vad Gud vill med våra liv. Bibeln är klar på att Gud vill något med oss och att den frågan sträcker sig längre än till den enskildes frågor om livs inriktning, arbete och livskamrat, etc. Guds vilja är i högsta grad en äktenskaps- och familjefråga. Den har med själva livsväven att göra för en kristen. Den har att göra med hur själva livet är designat.”

Den grundläggande bestämmelsen finner vi i Guds uppenbarelse i Skriftens allra första kapitel:

”Att vara Guds avbild, är själva kodordet. Vi är skapade till Guds avbild. Vi är som individer, par och familjer kallade att ge återsken av vem Gud är. Det är verkligen en hög kallelse!”

Vardagslivets jordnära erfarenheter gör att den kallelsen inte känns helt okomplicerad att förverkliga.

”Förmodligen känner vi av både idealets skönhet och svårigheten i att få livspusslet att gå ihop. Att förverkliga detta i ett liv som är fyllt av matkassar, övertidsarbete, aktuellt på tv, trasiga bilar, pendlning, skola, fritidsaktiviteter, söndagsförmiddagsgudstjänster och eventuella lediga lördagar som återhämtning – det är inte lätt!”

Bibeln ger förklaringen och undervisar om syndens verklighet inte minst i samlivets stora och små sammanhang.

”Lika relevant som det är att titta på visio- nen och vad slags liv vi är designade för, är det väsentligt att reflektera över vad som har hänt med avbilden i de nära relationerna genom syndens sår i Guds skapelse. Liksom i det som sagts ovan, blir det ingen uttömmande be- skrivning utan endast några väsentliga aspek- ter som blir belysta. Vi är alla relativt bekanta med de allmänna störningarna från syndafallet, problem med bruten kommunikation, oför- sonlighet och brist på förlåtelse. Vi känner väl till missförstånden och ser ryggarna som är vända mot varandra.”

DET "HÅRDA HJÄRTAT"

Bakgrunden och förklaringen är historisk och genomgripande.

”Vi läser om att Adam och Eva drevs bort från lustgårdens intima gemenskap. De tvingades leva med nya konsekvenser som smärta och död. Synden verkar dessutom ha gripit in i avbilden, i det som är vår unika förmåga att komplettera varandra. Det som var avsett att utgöra en gemensam styrka riskerar att i hög grad bli vår svaghet. Relationen mellan man och kvinna påverkas och förvrids. Vi ser dagli- gen i vårt samhälle hur relationen mellan man och kvinna har utvecklats till en kamp istället för en källa till styrka och ett fungerande liv i ett stödjande samspel.”

Ett försök att närmare förstå syndafallets

följder på äktenskapets område behöver inte göra anspråk på att vara mer än ett försök. Å andra sidan finns frågorna där – och pockar på svar. Sundbergs refererar:

”Mary Stewart van Leeuwen och Gilbert Bile- zikian pekar på att syndafallet medfört att kvin- nor respektive män är skadade på lite olika sätt:

”I 1 Mos. 3:16 varnas kvinnan att hon kommer att erfara en i långa stycken obesvarad längtan ef- ter närhet och intimitet med sin man. Kvinnans längtan står efter sin man liksom för att föreviga den närhet som kännetecknade dem i det förlorade paradiset, men hennes dröm om en kärleksfull och ömsesidig relation som existerade mellan dem innan syndafallet när de båda åträdde varandra, kommer inte att besvaras från makens sida. Istället för att bemöta hennes önskan kommer han att råda över henne ... Kvinnan önskar en partner och får en mästare; hon längtar efter en älskare och får en herre; hon önskar en make och får hierarki.”

Det ömsesidiga beroendet som existerade innan syndens intrång är långt ifrån självklart längre. Ofta har det smugit sig in en kamp med brist på ödmjukhet och förmåga att skapa frihet för varandra. Män tenderar att gå över gränserna för det som är deras 'mandat' genom att, medvetet eller omedvetet, dominera med makt. Mannens styrka blir hustruns begräns- ning, vilket ibland yttrar sig som förtryck. Kvinnan å sin sida kan tendera att bli slav un- der sin längtan efter gemenskap och närhet, genom att söka bevara friden och låta bli att ta risker som utmanar relationens obalans. Om än alla olika relationer inte återspeglas i denna generella beskrivning finns här ändå tendenser som verkar vara tillräckligt allmängiltiga för människors relationsskapande.”

OLIKHETER UTMANAR

Svårigheten i att hålla ihop ett äktenskap finns inte bara i att äktenskapets livsvarighet eller

Mannens styrka blir hustruns begränsning.

äktenskapet som sådant ifrågasätts. Det ligger även i de svårigheter som olikheterna makarna emellan medför.

”Förmodligen har många tänkt ungefär så här: Vi är för olika, det går helt enkelt inte att få ihop det. Ska jag verkligen leva med dessa olikheter och egenheter resten av mitt liv? Hur ska vi få ihop våra kallelser, vårt vardagsliv, våra idéer, våra vanor och våra brister till ett liv där vi kan säga att vi två har blivit ett, att vi är eniga? Men följer det inte av uppmaningen som Jesus ger oss 'att vi ska var eniga', att vi först inte är eniga? Annars vore ju själva uppmaningen onödig, eller hur? Olikheterna finns där och Jesus ger oss hopp om att finna en framkomlig väg att gå.

Psykiatern Paul Tournier menar att det är normalt att ha problem. Det har alla par och det är till och med bra. Konsten att lyckas med sitt äktenskap handlar om att hantera dessa problem på ett bra sätt. Vi är med andra ord olika. Vi har unika personligheter och unika livserfarenheter. Våra temperament är olika. Våra intressen, vanor, ja t.o.m. våra brister är olika. Frågan är vad jag gör när alla dessa ting ska samsas med en annan människa som är lika unik som människa, som jag?”

Föga förvånande heter receptet kärlek, generositet och förståelse.

”Egna och andras erfarenheter visar att om man, om och om igen pratar med varandra och låter var och en berätta hur han/hon känner det, ökar förståelsen. Detta leder en bra bit framåt på vägen. Olikheterna ändras kanske inte så mycket, men man förändras i sitt sätt att se på dem och på varandra. När det uppstår krockar ger dessa oss en chans att försöka förstå oss på varandra och själva göra oss förstådda.”

DET "MJUKA HJÄRTAT"

Det begrepp som Sundbergs arbetar med, ett "mjukt hjärta", har de hämtat hos Jesus.

”Jesus talar om att det är hårda hjärtan som bryter ner relationer (Matt. 19:8, Mark. 10:5) och att det var på grund av hårda hjärtan som Mose skapade bestämmelsen om skilsmässa (5 Mos. 24). När våra hjärtan blir okänsliga för kärlek, respekt, nåd och förlåtelse då kraschar relationerna.

Det är lätt att påminna sig erfarenheter av hur man kan fastna i irritation över sin partner. Kanske det bara är detaljer som utlöser denna irritation. I ens inre byggs strax en idé upp om 'hur rätt jag har', 'hur synd det är om mig' och 'hur oförstående den andre är'. Det är så lätt att sätta hårt mot hårt. I det tillståndet är det lätt att ta till sina 'specialverktyg' – t.ex. anklagelser, för att visa hur korkad den andre är, eller tystnad, eftersom man känner att det är kaos i huvudet. I en stressad situation kan det vara svårt att riktigt känna in vad man faktiskt känner eller att ha förmåga att uttrycka sina inre upplevelser på ett bra sätt. I våra ursprungsfamiljer har vi under många år 'övat' på mönster som vi blixtnabbt tar till i sådana situationer. Ibland behöver vi öva oss på att lära om för att kunna prata om vad vi känner och upplever. Vi behöver öva oss på att lyssna ordentligt till varandra, när någon av oss känner sig sårad.”

Detta kommer inte av sig själv och är inte något vi blir färdiga med i en hast. Men det finns något vi kan göra:

”Om det finns en utsträckt hand som tas emot av den andre finns det också en öppning för en försoningsprocess. Det finns en chans att hjärtat mjuknar. Om vi däremot stannar i våra sår, vår självömkan och våra krav hårdnar våra hjärtan.

Vad menas då med ett 'mjukt hjärta' och hur fungerar det? Bibeln antyder att hjärtan börjar mjukna när en människa låter sig beröras av evangeliet om kärlek, nåd och förlåtelse från Gud. Uppenbarligen finns det en allmän tillgång till dessa kvaliteter eftersom vi alla är

I det tillståndet är det lätt att ta till sina "specialverktyg".

*Vi behöver återupprepat ...
ställa oss själva inför det
faktum att våra hjärtan inte
är hela.*

skapade av Gud. Däremot berörs vår vilja på ett nytt sätt när kontakt upprättas med Jesu försoningsverk. Vi kan då på nytt bli inriktade på att följa Jesus. Att få följa, leva efter, ja till och med ge sig hän åt den Gud som först har älskat oss och åt hans Ord är evangeliets livsriktning. Den helige Ande, som visar på Kristus är Guds möjliggörare och kraftcentrum i denna process. Det handlar om ett hjärta som transformeras av Gud genom att renas och beröras av Guds kärlek, en kärlek som vi i vår tur får ge vidare. Denna process sker dock inte automatiskt. Paulus är själv tydligt medveten om detta (Rom. 7:15ff). Varje kristen uppmanas att ständigt låta sig uppfyllas av Ande och av ömsesidig kärlek. Det är något som ständigt behöver återerövas. Det är m.a.o. färskvara.

I Bibeln dras parallellen med äktenskapet mellan man och kvinna och Guds förhållande till Israels folk. Det var Israels hårda hjärtan som förde dem in i olycka, fångenskap och nederlag. Gång på gång kallar Herren Israel till ånger och omvändelse, till ödmjukhet. Löftet i Hesekiel 11:18-20 speglar detta: 'Jag skall ge dem ett nytt hjärta och fylla dem med en ny

ande. Jag skall ta bort stenhjärtat ur kroppen på dem och ge dem ett hjärta av kött, så att de följer mina bud och håller sig till mina stadgar och lever efter dem. Så skall de vara mitt folk, och jag skall vara deras Gud.' På samma sätt som det förutsätter en hjärtats mjukhet att följa Gud, så behövs det ödmjukhet för att kunna leva i kärlek med varandra. När Paulus undervisar om relationer i Efesierbrevet 5 är det intressant att betoningen ligger på ödmjukhet och att visa kärlek. Kärnorden, 'underordna er varandra', 'foga er' och 'älska' utmanar fortfarande idag all respektlöshet, hårdhet och allt egensinne. Det hårda hjärtat utmanas! Observera att det helt saknas grund för att kräva lydnad eller för att bli kuvad. Ödmjukhet, kärlek och att visa ömsesidig respekt för varandra är receptet och det verkar i båda riktningarna. Dessa ord är nog inga modeord idag men det betyder inte att de är oviktiga."

ETT HJÄRTA ÖPPET FÖR HELANDE

Men till vår förståelse av förutsättningarna för det mjukare hjärtats utveckling bidrar också den grundbild som Bibeln ger.

”Vi behöver återupprepat göra upptäckten och ställa oss själva inför det faktum att våra hjärtan inte är hela. Vi är skapade för att leva i ett tillitsfullt beroende av Kristus och en sann helhet kan bara nås genom Honom. Ödmjukhet i kristen bemärkelse innebär att egenrättfärdighet och stolthet har brutits genom att Jesus Kristus välkomnats som Herre i livet. Detta är en återkommande nödvändighet för ett liv med mjukt hjärta. Ett mjukt hjärta är mer än snällhet. Det mjuka hjärtat har sin grund i Jesu sinnelag. Ödmjukhet handlar inte om att vara mesig eller att bli trampad på. Däremot innebär den en medvetenhet om sin skuld, sin brist, sin trasighet och en villighet att löpande göra upp med dessa. En sådan ödmjukhet är viktig när man bygger relationer. Det är i grunden bara Jesus som kan förändra hjärtan. Men vi kan svara på hans inbjudan och om och om igen låta Honom beröra våra hjärtan med sin kärlek och sin generösa nåd. Om det var länge sedan detta skedde är det med andra ord dags att återigen ödmjuka sig inför Honom. Livet och äktenskapet handlar om att ära Gud med hela sitt liv. För Guds skull är det dags att börja sätta prioriteringarna rätt och börja i rätt ände.

Eftersom vi befinner oss i ett av världens mest sekulariserade länder är det lätt att fly från den här frågan genom att ta till alla moderna knep för att fixa våra liv själva först. Den moderna människan har många flyktvägar och bedövningsmedel för att slippa ta i detta. Bibeln kallar oss oreserverat tillbaka till en överlåtelse där Guds agenda blir vår. Våra liv, inklusive våra relationer, formas då kring ett centrum där frågan lyder: 'Hur skapar vi ett liv i Jesu efterföljd med våra liv tillsammans som en tillgång?' Det mjuka hjärtat prioriterar den levande och pågående försonings- och förlåtelseprocess som hämtar sin kraft i Gud och kanaliseras till vår partner.”

ODLA EN MJUK ATTITYD

Särskilt betonar Sundbergs vikten av att öva upp lyssnandets konst.

”Ett mjukt hjärta hämtar näring ur kärleken och ur erfarenheten av att förstå och vara förstådd. Därför är det så viktigt att tillåta och uppmuntra en pågående konversation och ett medvetet ”lära-kännande av varandra”. Vad tänker, känner, längtar, vill och önskar din älskade? Lyssna på hur han/hon tänker om era likheter och olikheter. Sök varje tillfälle, som till exempel vid promenader eller bilfärder tillsammans, att reflektera över er uppväxt, era drömmar om hur livet är om fem år eller om sådant som ligger och skaver under ytan. Att få stunder tillsammans är att bli berikad av varandra. Det är helande att bara bli oreserverat lyssnad till. Vi kan ge vårt oreserverade lyssnande som gåva till vår partner, inte minst när han eller hon förtjänar det minst. Detta att få känna att den andre bryr sig och lyssnar ordentligt på hur man till exempel ser på en konflikt kan underlätta för att man själv får syn på sin delaktighet i problemen och att man därvid även kan erkänna sina egna misstag. Att ta tid för att lyssna på vad ens partner egentligen vill säga är aldrig bortkastad tid. Det är genom lyssnandet vi upptäcker nyanserna som gör att vi både kan respektera och lära oss att hantera våra olikheter. Lyssnandet bidrar till vår växt.”

De fortsätter:

”Att förutsättningslöst bli lyssnad på är en förutsättning för att man skall våga sig ut ur sitt skal och tillåta sig att vara sårbar. Man är sårbar när man berättar om sina brister och tillåter sig att ta emot nåd och förlåtelse. Med Kristus som försonare och förebild finns det alltid en chans för våra hårdnande hjärtan.

Ibland handlar det om saker som man måste leva med, sådant som inte kommer att förändras. Med Guds hjälp måste man förhålla sig

till detta. Det är livsviktigt att då kunna visa tolerans. Att respektera och lyssna är en del av kärlekens väsen. En annan sida av kärleken är att ge nåden vidare: att se partners ofullkomlighet men inte trycka ner honom eller henne för det.”

När hjärtat håller på att hårdna och kallna är det en stor tillgång att ha möjlighet att söka sig till det ljus och den värmekälla som Kristus utgör. Vid den elden kan hjärtat mjukna och värmas till tjänst i äktenskap och familj.

Så långt Sundbergs.

Peter Henrysson

Redaktör

1. För några kompletterande synpunkter jfr *Begrunda* nr 1-2006 Lars-Åke Nilsson, s. 10 – 11.

Klipp ovan publiceras med tillstånd av författarna och tidskriften *Ingång*, Johannelunds teologiska högskola, Heidenstamsgatan 75, 754 27 Uppsala.